



Louise Denver

*Lektor, Copenhagen Business School,
Institut for Internationale Sprogstudier og
vidensteknologi,
ld.isv@cbs.dk*



**Christian
Jensen**

*Adjunkt, Københavns Universitet,
Center for Internationalisering og
Parallelsproglighed (CIP),
chrjen@hum.ku.dk*



Inger M. Mees

*Lektor, Copenhagen Business School,
Institut for Internationale Sprogstudier og
vidensteknologi,
im.isv@cbs.dk*



**Charlotte
Werther**

*Lektor, Copenhagen Business School,
Institut for Internationale Sprogstudier og
vidensteknologi,
cw.isv@cbs.dk*

“Ingen engelskkurser, tak!”

Internationale uddannelser og kvalitetssikring

I disse år presser de frie markedskræfter sig på i universiteternes verden. De højere læreanstalter har formuleret succeskriterier som tilsiger dem at stræbe efter det størst mulige optag blandt de bedste internationale studerende for at opnå en højere placering på den internationale rangliste og måske også for at sikre institutionens økonomiske grundlag. De højere læreanstalter udbyder et stigende antal internationale uddannelser, men halter bagefter mht. kvalitetssikringen af uddannelserne for så vidt angår lærernes kompetencer i engelsk. Eksempelvis har man ikke på Copenhagen Business School (CBS) formuleret ensartede procedurer som skal sikre at lærerne er i besiddelse af de fornødne færdigheder i engelsk, inden de påtager sig undervisning i et kursus hvor de skal bruge engelsk som undervisningssprog. Der er stigende bevidsthed om denne brist, og flere læreanstalter er da også gået i gang med at formulere og implementere ensartede procedurer på området.

SPEAC

I 2007 blev der på Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS, taget initiativ til forskning i brugen af engelsk som undervisningssprog, bl.a.

med projektet *Students' Perceptions of the English of Academics* (SPEAC) (Denver et al., 2009; Jensen et al., under udgivelse). Føler lærere der ikke har engelsk som modersmål, sig rustet til at undervise på engelsk i discipliner med komplekst fagligt indhold? Synes lærerne selv at deres undervisning holder samme niveau som når de underviser på deres modersmål? Til belysning af disse og tilgrænsende spørgsmål blev der i 2008 foretaget en spørgeskemaundersøgelse hos 33 lærere og deres i alt knap 1800 studerende på de internationale uddannelser på CBS. Foruden lærernes selvevaluering og de studerendes evaluering af undervisningen i én lektion er der i år indhentet evalueringer af lærernes sproglige kompetencer fra tre ekspertbedømmere. De blev bedt om på basis af 20-30 minutters lydoptagelse af lektionen at give deres bedømmelse af lærernes engelsksproglige kompetencer i henhold til the Common European Framework of Reference (CEFR) (The Council of Europe, 2001), den fælles europæiske standard for sproglig kompetence i bred forstand med en opdeling i seks kategorier: C2, C1, B2, B1, A2 og A1, med C2 som det højeste og A1 som det laveste niveau.

De kvantitative analyser af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er ikke emnet her. I denne artikel har vi i stedet valgt at tegne en profil af en lærer som befinder sig i en undervisningssituation hvor det, efter undersøgelsens tre evalueringer at dømme, ser ud til at mangelfulde engelskkompetencer i nogen grad er en hæmsko for en vellykket undervisning.

En lærerprofil

Læreren er mellem 30 og 40 år, har dansk som modersmål og ca. 10 års erfaring med undervisning på dansk. Imidlertid har den pågældende kun undervist i få måneder på engelsk og har heller ikke et ophold i et engelsktalende land som ballast.

1. Læreren selvevaluering

Vi har valgt at gå i detaljer med læreren selvevaluering med uddrag fra lærerskemaet inden for to områder: evaluering af egen kompetence i hhv. alment og akademisk engelsk og læreren vurdering af egen diskurs i den undervisning den pågældende netop har gennemført.

Læreren vurderer sin generelle kompetence i engelsk som *sufficient*, der betegner det næstlaveste niveau på vores 6-punktsskala (*excellent, very good, good, satisfactory, sufficient, barely sufficient*). Mht. kompetencen inden for akademisk engelsk ser vi på de fire færdigheder som efter vores skøn er mest relevante i undervisningen, nemlig færdighederne *speaking English, participating in dialogue, making presentations* og *responding to questions*. Her vurderer læreren også sin kompetence meget lavt med tre afkrydsninger ved *sufficient* og en ved *satisfactory*.

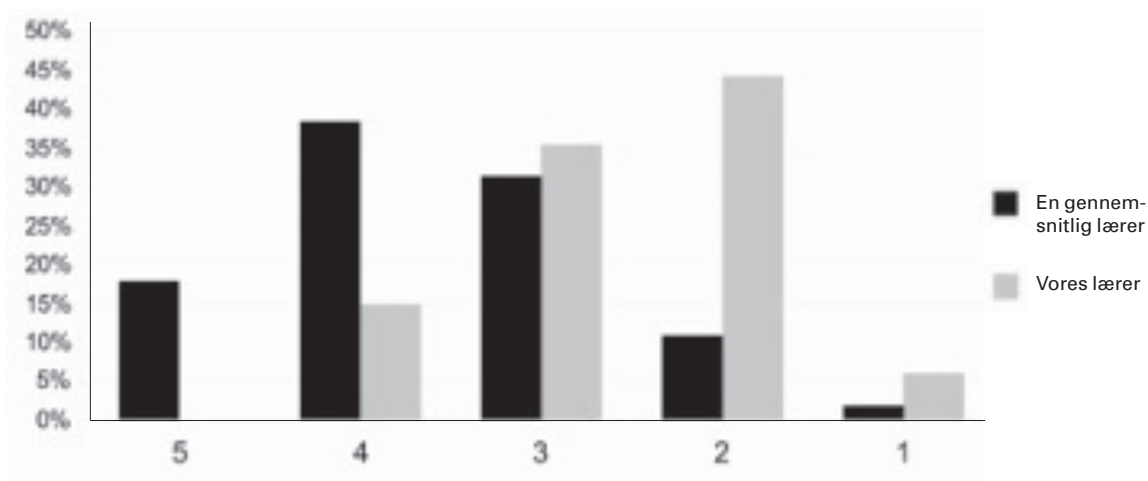
Forholder det sig sådan at læreren efter eget skøn ville have formuleret sig bedre hvis undervisningssproget havde været dansk? Her er skemaet udformet på den

måde at læreren skal erklære sig enig/uenig i 11 udsagn efter en 4-punktsskala (*strongly agree, agree, disagree og strongly disagree*). Her har læreren markeret sin enighed med to afkrydsninger ved *agree* og ni ved *strongly agree*. Det sidste gælder for tre udsagn som entydigt vedrører ordforråd (*I would have found it easier to find the appropriate words*), grammatik (*I would have found it easier to produce grammatically correct sentences*) og udtale (*I would have been more certain of the pronunciation of words*). Svarene indikerer at læreren anser brugen af engelsk som undervisningsprog for at være et problem.

Vi har således at gøre med en lærer som ikke vurderer egne færdigheder i engelsk højt. På den baggrund ville vi som sprogspecialister mene at det falder lige for at benytte hjælpemidler under forberedelsen. For at få et billede af lærerens forberedelse rent sprogligt, var der formuleret fem ja/nej-spørgsmål der retter sig mod brugen af opslagsværker/internet/kollegers hjælp for at finde de rette ord/termer, den korrekte udtale og korrekte sætningskonstruktion. Det overraskende resultat er at læreren ikke benyttede sig af hjælpemidler til sproglig korrektion under forberedelsen. Og på det punkt opførte læreren sig som flertallet. Undersøgelsen viser nemlig, at uanset vurderingen af eget engelsk, forholder det sig generelt sådan at lærerne, som underviser *på* engelsk (ikke *i* engelsk) ikke forbereder sig på den sproglige formidling. Kun fem af de i alt 31 lærere der ikke har engelsk som modersmål, brugte således sproglige hjælpemidler i deres forberedelse af undervisningen. Disse fem tjekkede udtalen af visse ord, mens to tillige konsulterede grammatikker. Den pågældende lærers adfærd afviger derfor ikke fra læreradfærden generelt.

2. De studerendes evaluering

I hvor høj grad stemmer denne lærers evaluering af egen kompetence i engelsk overens med de studerendes evaluering af samme? Svaret ses i søjlediagrammet som viser resultatet af evalueringen af lærerens generelle kompetence i engelsk efter en 5-punkts talskala hvor 5 indikerer højeste niveau og 1 laveste niveau:



Procentfordeling af de studerendes evaluering af lærerens generelle kompetence i engelsk på de fem skalaværdier

Det viser sig at lidt over en tredjedel af de 28 respondenter vurderer det sproglige niveau hos den pågældende lærer til midterste skalapunkt (3), mens halvdelen sætter niveauet til et af de to laveste punkter (2 eller 1). Hvis vi sammenholder disse tal med tallene for en gennemsnitlig lærer, dvs. middelværdierne for alle lærere der ikke har engelsk som modersmål, får vi indtryk af de studerendes placering af 'vores lærer' i forhold til gennemsnittet. Som det fremgår med al tydelighed, ligger den pågældende lærer også i studenterevalueringen langt under gennemsnittet.

3. Ekspertevalueringen

Hvordan er eksperternes bedømmelse af lærerens engelsksproglige kompetencer faldet ud? Da vi bad eksperterne om en bedømmelse i henhold til CEFR, bad vi dem om inden for de enkelte kategorier at foretage en yderligere graduering (C2+, C2÷ osv.) hvis der var belæg for det, ud fra en antagelse om at de lavere kategorier, i hvert fald for A1 og A2's vedkommende, ikke havde relevans for vores undersøgelse, og kategoriseringen kunne derfor blive meget unuanceret. Antagelsen ser ud til at være korrekt, idet ingen af de to eksperter som indtil nu har fuldført bedømmelsesarbejdet, kategoriserer nogen lærers kompetence i engelsk under B2÷, og der findes heller ingen tilfælde hvor de to eksperter er enige i denne kategorisering. Fx er den lærer som vi tegner en profil af her, evalueret til B2÷ af en ekspert og B2+ af den anden. På den baggrund kan vi konstatere at de tre forskellige evalueringer af den pågældende lærers kompetence i engelsk – lærerens selvevaluering, de studerendes evaluering og ekspertbedømmelserne – korrelerer i den forstand at de alle befinder sig i den absolut lave ende af hver deres skala.

Diskussion

Den lærer som vi har tegnet en profil af ovenfor, er sat i en situation hvor vedkommende skal bruge engelsk som undervisningssprog. Det er ikke den pågældendes modersmål, ej heller et sprog læreren har særlige forudsætninger for at være aktiv spiller på. Og det sker vel at mærke uden nogen form for forberedelse eller backup undervejs. Det er efter vores opfattelse ikke fair over for læreren, og samtidig er der risiko for at de studerende tolker eventuelt begrænsede engelsksproglige kompetencer som mangelfuld faglighed.

Som det er fremgået, er læreren ikke repræsentativ for staben af lærere som underviser på de internationale uddannelser. Ifølge de studerendes evaluering, ligger lærernes generelle engelskkompetence på en middelværdi mellem trin 3 og 4 på en 5-punkts talskala. I ekspertbedømmelserne af den sproglige kompetence i henhold til CEFR, er ca. halvdelen af lærerne evalueret til C1 af en ekspert og B2 af den anden, eller eksperterne er enige om en placering i B2 – med eller uden yderligere graduering inden for niveauerne (C1+, C1÷; B2+, B2÷). Hvor højt kompetence-niveauet skal være er et overordnet fagpolitisk spørgsmål som man endnu ikke har taget stilling til på CBS.

Kunne undersøgelsen pege på mulige løsninger mht. formen eller, måske rettere, de forskellige former som en opkvalificering af lærernes engelskkompetence kunne antage? Der er én form som ikke ser ud til at falde i god jord. "Ingen engelskkurser, tak!" Den bemærkning faldt fra ikke så få af de lærere der var så venlige at medvirke i undersøgelsen. Bemærkningen faldt spontant når de blev spurgt om de var interesseret i at få feedback efterfølgende. Lærerne kan ikke, og ønsker sandsynligvis heller ikke at afse tid til at følge kurser i engelsk.

Tilbuddet om individuel feedback var ment som en form for service og som tak til lærerne for deres medvirken. Og det tilbud blev vel modtaget. De fleste lærere ønskede feedback i form af gode råd mht. de punkter hvor de kunne rette deres sprog ind med den største effekt. Eksperterne udarbejdede skriftlig feedback til lærerne på basis af lydoptagelserne med bemærkninger om såvel positive som negative aspekter af deres mundtlige sprogfærdighed. For mange læreres vedkommende kunne de pege på smertepunkter, fx mht. forkert tryk på ord (især systematisk forkert tryk kan give støj i kommunikationen eller irritere tilhørerne), en tendens til at sluge endelser/stavelser, "falske venner" (*shortly* i stedet for *briefly*), manglende fokus på kollokationer (*invent knowledge* i stedet for *generate* eller *produce knowledge*) og frasalverber (*to account to* i stedet for *for* og deraf afledt manglende distinktion mellem *to be held accountable for* og *to be accountable to*), systematisk mangel på kongruens mellem subjekt og verbal, manglende endelse *-ly* på adverbier, stereotyp anvendelse af *you* for dansk *man*, upræcis, men især stereotyp anvendelse af et begrænset antal konnektorer (*and therefore*), gambitter (*anyway, ok, yes/yeah*) og overforbrug af personlige favoritudtryk, herunder 'fyldord' (*sort of, more or less*). Ifølge eksperterne ville en afhjælpning af fejl og mangler som disse hæve det sproglige niveau betragteligt. Man kunne således afhjælpe problemerne med undervisning på engelsk for disse læreres vedkommende ved at indføre en procedure hvor sprogekspert overværer en eller et par lektioner og efterfølgende giver den pågældende lærer personlig feedback.

Men der er ikke tale om et universalmiddel. Der findes en lille gruppe lærere som mangler en generel, solid fundering i engelsk. En rangorden i henhold til eksperternes bedømmelse viser at der blandt den tredjedel af lærerne som befinder sig i den lave ende, er markant flere lærere som ikke har været på udlandsophold i et engelsktalende land. Det kunne pege i retning af en anden løsning hvor man anbefaler lærerne at søge udlandsophold i et engelsktalende land – hvis ansættelsesforholdet ellers tillader det.

Undersøgelsen peger på nødvendigheden af at foretage en kortlægning af lærernes eventuelle behov for opkvalificering mht. den sproglige kompetence, og tillige på det hensigtsmæssige i at have ikke blot et enkelt tilbud, men en palet af tilbud om opgradering afstemt efter den enkelte lærers behov og ønsker. Dels står man på CBS med akutte kompetenceproblemer som bør løses her og nu, dels må man på det overordnede plan snarest gå i gang med at fastlægge ensartede procedurer til evaluering af lærernes engelskkompetencer. Man bør tage stilling til hvor højt et sprogligt

niveau man vurderer lærere skal have for at kunne påtage sig undervisning på engelsk, og man bør tage diskussionen op vedr. muligheden for differentiering af tilbuddene om opkvalificering.

Litteratur

- Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment* (2001): The Council of Europe.
- Denver, Louise; Jensen, Christian; Mees, Inger M.; Werther, Charlotte (2009): "English as a Medium of Instruction in Higher-Level Education".
I: *Sprogvidenskab i glimt: 70 tekster om sprog i teori og praksis*. Red. Ken Farø; Alexandra Holsting; Niels-Erik Larsen; Jens Erik Mogensen; Thora Vinther. Odense: Syddansk Universitetsforlag, s. 377-384.
- Jensen, Christian; Denver, Louise; Mees, Inger M.; Werther, Charlotte (under udgivelse): "Students' and Teachers' Self-assessment of English Language Proficiency in English-Medium Higher Education in Denmark – a questionnaire study", 18 s. I: *Language and Learning in the International University: Practicing Diversity in the Face of English Language Uniformity*. Red.: Preisler, Bent; Klitgård, Ida; Fabricius, Anne. Roskilde Universitet, 2010.